

HUGO KRIESHABER

Sa stranih njiva

Rukovjet cvijeća, trnja i žrnja.

41

ATP
Dr. MILOVAN PIVTORIĆ
OSIJEK

Cijena 20 d.

OSIJEK 1929.

NAKLADA VLASTITA * TISAK EUGENA SEKLERA

HUGO KRIESHABER

Sa
stranih njiva

Rukovjet cvijeća, trnja i žrnja.

ADVOKAT
Dr. MILOVAN PONTEROVIĆ
OSIJEK

Cijena 20 d.

OSIJEK 1929.

NAKLADA VLASTITA * TISAK EUGENA SEKLERA

N A P O M E N A

Pribirući cvijeće, trnje i zrnje sa njiva pjesničke proizvodnje stranih naroda, nijesam, dakako, pomišljao na kakovu antologiju, već sam, davajući oduška prigodnim pobudama, osvrtao se pri izboru na one pjesnike, čiji se duševni nastroj susretao sa vlastitim mojim sklonostima. Svaha je ovoga djelca postignuta, bude li jedne opajalo miomirisom, druge očuvalo od trnja sa staze života, a mnogima bodrilo duše, pružajući im okrijepe, bilo utjehe ili pouke, upućujući ih novim snagama na stvaralački život. Ostalima pak neka bude prilikom, da utone, pa bilo i ponovno, u neizmjernu pučinu i nedohvatne dubine duševnoga života vaskolikoga čovječanstva, zamislivši se u čudesnu sudbinu svijeta, gledajući žarko svjetlilo sjajnih sunaca i zvijezda, kako izgaraju na nebesima ljudskoga roda. Letimični prikaz života pojedinih pjesnika, koji sam na kraju dodao, poslužiti će putokazom do hajaslovnih visina njihova stvaranja. *

Čitanje pjesničkih djela u izvornom jeziku vrhunac je takova naslađivanja, pa neka bi ono bilo moćnom pobudom našoj mladeži za živo pregnuće oko temeljita proučanja stranih, a navlastito svjetskih jezika, u ostalom i kao jake poluge u privrednom životu, jer niti najsavršeniji prijevodi ne odražavaju posve vjerno stvaranje pjesnikovo.

Kasno je več

Kasno je več, mrak na svoj je pustari,
vodi ovan zvoncem prema ovčari:
kući idem, na kožušću da legnem,
u mislima za dragom ću da segnem;

*

Laste sele, krila su im lagana —
dušo moja, misliš li na dragana? —
Naričući, Ti ćeš ga još snubiti,
al' u grobu kasno je već ljubiti.

Mađarska narodna.

Petőfi Sándor

Na Dunavu.

Rijeko, često u grudni ti koš
zadire brod, pa i bura još!

Duga i duboka rana je ta,
niti srcu strast je nanijeli zna.

Ipak, čim prođu brod i bura — gle! —
rana već cijeli i — u redu je sve.

Al' puče srce ljudsko li kad:
koji će melem izliječit ga tad?!

Kraj vinca.

Gonim li brige kraj vinca,
žiću veselim se gr'ješnom;
sudbo, kraj vinca tog slatkog,
čini mi moć ti se sm'ješnom.

Čudite li se, kad velim,
vinskome samo ja bogu,
svijeta tog Tvorcu, upravit
molitve svoje da mogu?!

U vinca veselom žaru
lućkam ti, surovi svijete,
gdje srcu mi raskidanom
sved škorpioni još prijete!

Vinom si mamih iz žica
nježne sve pjesmice svoje;
znadoh kraj vina pregorjet
vas, dijeve, nevjerne moje.

Potjera l' jednom od vinca
smrt među svoje me roblje:
gucnuv još, — klonut uz smijeh ću
u ledni ti naručaj, groblje!

Hiljadu na stablu višanja zre

Hiljadu na stablu višanja zre
ženu jednu samo imam, - zar ne?
a jerbo ja njezin jadni sam rob,
brzo će ona iskopat mi grob.

Čudnovat li ona božji je stvor!
kad mi se približi, drhćem ko bor.
što god si zaželi, učinim sve —
ugovor bračni baš dosadan je.

Već mi je sinula miso i ta:
ne bih li babu isprašio ja? —
al' kad mi u oči pogleda tad,
srčanost ode, a ostane jad.

Triput već bila je mrtva na pol,
a ja od veselja skakō na stol;
al' nikad je nije odnio vrag —
za takvu je ženu i on još blag.

Friedrich von Schiller

Jamstvo.

(Damon i Phintias.)

Dionizu, tiranu, kad
šuljō se Damon, u halji sa mačem,
kavazu podlegne jačem;
„Što hlječe ti s mačem? — Reci sad! —“
okosi bijesno mrki se gād. —
„Da riješim od silnika grad!“
„U groba sad spremaj se hlad!“

Tad onaj će: „Ne žalim glave si,
nit molim za žiće Te svoje;
do milosti samo mi Tvoje!
udijeli rok od tri dana mi,
da udam sestru za muža si;
kò jamac Ti pobro mi stoji —
za glavu se svoju ne boji.“

I lukavo tad se osmjehnu kralj,
le časkom smisliv se, reče:
„Al' prođe l', znaj, zadnje Ti veče,
a Tebe krio bude još dalj,
prijatelja ti čeka već malj,
svu kaznu dok opraštam Tebi;
daj, pazi, da zgriješio ne bi!“

I on tako će, došav pobri si:
„Ja glavom, r'je kralj, ću da platim,
što život mu htjedoh da skratim;

al' rok od tri dana daje mi,
da udam sestru za muža si;
da l' nada Ti u mene tone,
kò jamcu, da skinut ću sponu?!“

I šulke vjerni ga zagrli brat,
kò jamac se silniku preda,
dok onaj za putem si gleda;
i prije neg' svanu po treći brat,
mogò muža je sestri si dat,
i žuri, da kući se vrati,
pobri si muke da skrati:

Kad, strašna li kiša spustila se,
sa brdina brojna je vrela
u rijeke i potoke svela.
I došav tako do obale,
Pred očima ruši most mu se,
gromoviti nasrću vali,
luk svoda mu ubrzo svali.

Vrluda, gdje no se protegò žal,
al' oko, kud goder se mače,
i grlo, što više sve jače:
nit čuna opasni nosi val,
s njime da bujice prebrodi kal,
nit splavar upravlja splavom —
na moru kò da je pravom!

Pred Zevsom padne tad plačuć na tle,
zaklinjuć ga sklopljenih ruku:
„Daj, utišaj rijeke te buku!
Već odmiću salí, a sunce, gle,
o podnevu; spusti lí mi se,
a ja u grad stići ne mogu,
tad pobro ode mi Bogu.“

Al' ponovno sve jači rijeke je bijes,
i val se za valom žuri,
i sat za salom već jurí,
Kí srcu dok strah, u očima krijes:
u valovlja šumećeg baci se lijes

i borbe sa rijekom se lati,
a samilost božja ga prati:

I dohvativ žala, proslijedi put
i zahvalno Boga si slavi:
tad, u mrak kad šuma ga zavi,
sa četom si provali razbojnik ljut,
smrću mu prijeti, od bijesa žut —
u mislima on dok pred kraljem,
al' taj već zamahnu maljem.

„Što ćete? — vikne, ko krpa blijed,
„Sve moje mi: život, — a znadem,
da i taj ću kralju da dadem!“

I malj mu tad ote — spopò ga jed:
„Rad pobre — milosti, bio bi red!“
te trojicu umlati laško,
dok ostale odnese pakò.

I stade tad sunca da žeže žar,
a njemu od užasnog truda
već klonula umorna uda.

„Gle, razbojnika svladò sam jar,
a iz rijeke spas mi bio Ti dar, —
zar ovdje sad, Bože, da ginem.
kad za pobra se moram da brinem?!“

Al', čuj sad bistroga vreoca šum
tu blizu zažubori milo,
a njem', ko da stalo je bilo;
i, gle, iz pećine, brbljav ko kum,
izvor se pomoli, živ kao um, —
on, sagnuv se, požudno pije,
dok srce već živilje mu bije.

I kroz granje sinu sunca tad trak,
i baca na livade sjajne
kroz drveće sjene mu bajne;
al' idu dva putnika, hod im je lak.
projuri kraj njih korak mu jak, —
kad začu, jedan gdje veli:
„Na svijet sad bolji se seli!“

Korak mu sad jošte spješi i strah,
ta, briga tih muke ga gone;
al' dok u rumenilo tone
sva Sirakuza, u jedan mah
Filostrata spazi kroz ceste prah
i ovo čeljade će vjerno,
kroz užas doviknut mu smjerno:

„Umakni! — Dobra si ne spasi već,
bar život si vlastiti spasi,
njegov jer krvnik već gasi!
Čekajuć na Te, ni ne htjede leć',
ta, živ bi za Te dao se peć' —
nit silnika rug u očaj ga stjera —
tolika bijaše mu u Tebe vjera!“

„Pa, bilo i kasno, da njemu ko
spasitelj u čas dobar još dođem:
snjim na svijet ću drugi da pođem.
Krvolok taj nek' si upamti to,
prijateljstva ja da ne održah zlo, —
žrtve nek' do dvije si kolje,
al' u ljubav nek' vjeruje bolje!“

I zalazi sunce, na vrata kad
li bane, križ gdje već se diže,
a do njega svjetlina siže.

I pobra već užetom potežu sad,
al' progurav on se kroz gomilu tad:
„Mene, krvniče, davi, —
on zalog mi“, viknu, „je glaví!“

I u čudu pogleda narod se vas,
u naručaj braća si hrle,
od sreće i tuge se grle.

I zaplače mnoštvo u tili čas,
pa sve i do kralja dopre već glas,
i ganut sa vjernosti ove,
pred prijestolje svoje ih zove.

I, začuden, dugo ih gledao je
i reče: „Gle, uspjeste sjajno —
umekšaste srce mi trajno;
vjernost u puste baš ne spada sne!
Smijem li drugom vam nazvali se
i od srca molbu izreći:
drug da vam budem ja treći?

Sreća i mudrost.

Prekinula sa ljubincem svojim,
pa poleti do mudrosti sreća:
„Blagom, što Te obasut ću mojim —
prijateljstva moga nek Te sjeća!
Dijelila sam sestrički ja njemu
darove, i bogate i nove,
a, gle, on se ruga jošte svemu
i škrticom drevnom još me zove.
Prijateljstvo, brate, naše milo
mrskim neka raskrsti Te plugom,
u Tvoje ću sasuti ih krilo —
Tebi bit će, kô i meni, slugom!“ —
Al' na riječi te se mudrost smiješi
i znoj krupni sa čela si tare:
„Miri ga! — Leti, gle, žića da se riješi!
Ne ja — drugi za Te neka mare!“

Tlapnje.

Riječi tri objavljuju zamašne
dobri i najbolji ljudi;
zalud al' jeke im isprazne:
nit pomaže, nit uljehe hudi;
i dokle god za sjenom im posižu,
blaga zemnog dotle ne dostižu.

U zlatno si doba dok vjeruju,
u pobjedu pravedne stvari; —
pravda, dobrola vječno se pru,
ne podliježe dušman im stari,
i ne ugušiš li ga u visu ti —
još jači će dole osvanuti.

Dok misle, da uz plemenitog
sreća se zamjerna veže; —
očijukanjem slijedi rdavog,
za blagom dobri man seže.
On stranac je ovdje, tu mu je trijem
u dvore neprolazne, u vječiti drijem.

Razum ljudski da i shvaća, zar mniju,
istine gdje li su puti, —
vela s nje smrtnici dići da smiju? —
Sve samo se misli i sluti!
Ti sputao duh si u riječi zvuk,
al' slobodni hrlit kroz bure će huk.

Dušo harna, ti otmi tlapnji se toj
i božansku si sačuvaj vjeru!
U visini, gdje čuti nam ne biju boj,
u tome traži je smjeru!
Ne dopire spolja, luda tek traži je tam —
iz tebe samog izbija vječni joj plam.

Mladić na potoku.

Sjedi mladić kraj izvora,
vijence cvijeća pletući si;
s njima, ali očetima,
igraju se valovi.
I moji, neodmorno, dani
teku kao izvor taj!
I moja mi bljedi mladost,
kao vijenaca tihi raj!

Ne pitajte mi za tugu
u cvijeću moje mladosti!
Raduje se sve i nada
buđnoj, mladoj proljeti;
al' ti zvuci nebrojeni
probuđene prirode
u grudima meni bude
jadi samo najteže.

U što radost meni jošte,
čemu čari proljeća,
kad ta jedna, koju tražim,
i tu je, i nedostižna?
Ruke svoje, snijuč, pružam
za dragom si sjenom ja,
oh, i stići je ne mogu
i zaludu mi žudnja sva.

Daj, napusti, dijevo divna,
ponosne si dvore te!
Cvijeća, što ga proljet rađa,
u krilo ću ti sasut, gle!
Čuj u gaju pjesme jeku
i šum vrela bistroga!
Prostrana je i koliba
za ljubeća srca dva.

Nada.

U govor i san upliću svoj
dane si buduće i bolje, ljudi;
i vidiš, kako hrli im roj, —
meli sretnoj i zlatnoj svak žudi.
Svijet se naš stari pomlađuje vijek,
čovjeka dok nade ozdravljuje lijek.

Nada je, što uvodi u život ga taj,
vesele što oblijeće dječake,
čudesni mladića mamí joj sjaj,
starce pak prati do rake;
jer trudnomu metom ma da je grob,
do groba još ostaje — vječni joj rob.

Tlapnjom to nije pustom i umilnom,
što u mozgu se rodilo lude,
javlja u srcu snagom se svom:
šta bolje svak želi da bude,
a nularnji što nam govori glas,
duše nam otud svanut će spas.

Vjerovanje.

Riječi tri reći ću značajne,
vijekom ih spominje svako,
ne dopiru one izvana, ne,
al' srce ih javlja nam lako.
Vjeru svu u se već je izgubio,
riječi te tri tko ne bi ljubio.

Čovjek ko slobodan rođen je stvor,
u lancima sve da se rodi.
Svjetine vas nek' ne smuti zbor,
luđaka jarost zna se, kud vodi!
Pred robom, kad lance si raskine —
al' pred čovjekom slobodnim ne strepite!

A krijepest pust zar samo je glas? —
U životu nek' je vrši ko vrlí!
Prati i kob li zla svaki ga čas,
za božanskom tom može da hrli!
Da, ni umnika um što ne dokuči,
to ćud prava već djetinska polučí.

I jedan je Bog i jedna je volja;
kolebljiva ne, kô kod ljudi;
iznad nebesa i vremena je ona
živa, i misao najvišu hudi,
i dok u mijeni vječnoj sve kružit će,
u mijeni duh mirni taj vjekuje.

Damtile tri riječi te presudne,
a nek' čuje i od vas ih svako,
pa, ako i ne dopiru izvana sve,
srce vam javlja ih lako.

Vjeru nikada u se ne izgubi,
riječi te tri vječno tko obljubi.

— Baš ti — hvala, draga dušice! Znate, gospodo moja, ja ne volim mnogo jesti i piti najedanput, već često po malo i dosta — raznolika jela i pića.

— Tako i valja, a to se i vidi! — povladjivao Rodić. — Daj, Bože, radili tako još mnogo godina!

Razgovor se sada i dalje razvrgao. Najviše su govorili poštovani tvorničar mesnate robe Ivan Leber i zastavnik Rodić. Poslije pričeše glad utaživati i žedju gasiti. Gospodar je Leber hvalio svoju robu, a Rodić mu povladjivao i hvalio i piće.

Ženskinje za čudo nijesu mogle doći do riječi. Kćerki nije bilo baš s voljom, što otac toliko pripovijeda; dok se gospođa Paulina u sebi ljutila i srdila na svoga muža. Najmanje je Slatković govorio; ali što je rekao, bilo je pametno i promišljeno, da je svaka riječ imala svoje mjesto. To je udarilo u oči gospodaru Leberu.

Društvo se usrdno rastalo. Malvina je usrdno stisnula ruku Slatkoviću i milo ga pogledala, da je on uživao u tom pogledu. Slatković je nježno poljubio ruku, kako materi tako i kćeri, pa se svesrdno i s gospodarom Leberom oprostio.

— Gospodo moja — molim vas lijepo — vi ste u nedjelju moji gosti. Nama će svima biti milo i drago, da vas možemo kod nas, u našem domu, ili bolje u našoj palači pozdraviti.

— Bit ćemo tako slobodni! — rekoše časnici i ispratiše pohodnike pred bolnicu, gdje se svesrdno svi oprostije.

— Kako ti se sviđaju gospoda? — pitala gospođa Paulina svoga muža, kada se u kočiji odvezoše.

— Oh — krasni i divni ljudi — pametna gospoda! — na to će gospodar Leber. Svi mi se dopadaju; ali mi se ipak najbolje sviđja natporučnik Slatković.

— Valjda zato, što nije tako mnogo govorio kao ti? No danas si se izgovorio, i pleo i meo.

— Morao sam, draga dušice, danas govoriti da gospoda čuju i vide, da sam nešto učio, i da doznadu, da tvorničar salame i mesnate robe nešto znade.

— No — no neka ti bude! Iskazao si se svojim znanjem.

— Ja se tim i ponosim. Svaka luda ne može biti tvorničar, pogotovo u mojoj struci. Tu treba znanja i novca, a toga hvala Bogu u mene imade.

Gospođa je ušuljela. Ona je uvidjela, da muž tjera vodu danas na svoj mlin. Malvina je uživala, što se od gospođe Slatković njezinu ocu najbolje sviđjao.

Gospoda su časnici bili u nedjelju Leberovi gosti. U palači ih primiše vrlo ljubezno i otmjeno. Sjaj su i raskoš vladali u Leberovu domu, a uz to se svuda vidjevao ukus ženske glave — domaćice i njezine kćeri.

Za vrijeme je zabave gledao Rodić, što više se približiti gospojici Malvini, a to je htio i Radić učiniti. Slatković je s početka vrlo ljubezno i svojski govorio s gospojicom Malvinom, a onda se upustio u vrlo zanimiv i srdačan razgovor s gospojom Leberkom i s njezinim mužem. Razgovarali su o dogodovštinama, a onda im je Slatković pričao o ratnim događajima svoje satnije i svojim, pa je s veseljem i s poštovanjem spominjao svoje hrabre vojnike, a o sebi je najmanje govorio. Svi su ga pozorno slušali, dapače i njegovi drugovi, jer je umio pričati lijepo, kratko i razgovjetno.

Kad su časnici otišli, pitao je domaćina domaćicu :

— No — ženo moja, dušo moja, kako ti se sviđa gospodin Slatković?

— Razborit čovjek i pametan pospodin.

— I ja mislim. On bi bio muž za našu Malvinu i za tebe mili zet, a ti njemu draga punica.

— Šuti! Što se pleteš u ženske poslove?!

— Daj, Bože, bilo tako, kako sam rekao, meni je pravo!

Časnici doskora posjetiše Leberove. Oni su poslije bili nekoliko puta zvani u goste. Kod zabave je od sada Malvina najviše bila uz Slatkovića. Sav Rodićev trud, da joj se što bliže približi, bio je uzalud.

Za nekoliko je dana pukao u bolnicu glas, koji je razveselio svu bolnicu. Odredilo se u počast odličja prirediti svečanost. Bolnica se odjenula u svečano ruho. U velikoj se dvorani skupiše časnici i odličnici gradjanstva, gdje je mjesni vojnički zapovjednik proglasio, da je Njegovo Veličanstvo, naš uzvišeni car, kralj i gospodar premilostivo blagoizvolio podijeliti radi junačkoga čina i hrabroga držanja pred neprijateljem veće odličje red željezne krune trećega razreda s ratnom dekoracijom natporučniku Mati Slatkoviću.

— Živjelo Njegovo Veličanstvo! — klicalo je triput otmjeno društvo.

Natporučnik je Mato Slatković bio ganut i tronut do srca radi ovakova odličja i previšnje milosti svoga uzvišenoga vojnoga gospodara, pa je umolio pukovnika, da bi izvolio njegovu zahval-

Dobar savjet.

Dana toga, kad ti sve se zavrzlo,
a i duši tvojoj sve je omrzlo —
baš ni za što ti tad nemaš volje;
pa zar je sa umjetnošću bolje?!
Zlovoljan li si, svega Ti se kani,
snage nove dok ne svanu dani:
počivaš li u rdavom si času,
pamti, dobri tad — još i bolji da su!

Moja Božica.

Besmrtnoj kojoj,
najviša da bude nagrada?
Ne prepirem ni s kojom se,
ali je dajem
vječno pokretnoj,
vazda novoj,
Zevsa kćeri najosebujnijoj,
mezimčetu mu,
Uobrazilji.

Njoj jer
dopustio
hire je sve,
sebi inače koje
príušćuje samo,
naslade nalazeći
u ljudi toj.

Ružama ovjenčana
sa strukom ljiljanovim
dolovima cvijetnim kročila li,

ili lugova upravljala pjevačima,
ili iz cvijetova sisala
rose oktrjepne,
tisnama pčelinjim —
ili hujila,
pramova letećih
i pogleda mrka,
zamahom vjetra
oko stijena vrletnih,
ukazujući
smrtnicima se
u hiljadu boja,
kao jutro i večer,
mjesečeve poput sveder
izmijenjene slike.

Oca dajte
svi da slavimo!
Drevnog onog u visini,
što svide mu se,
družicu da privede
lijepu tako i vječno svježu
čovjeku smrtnome.

Uz nas jer samo ju
vezao je
vezom nebeskim
i odredio,
u veselju i nevolji,
kao druga vjerna
nas da ne ostavlja.

Rodovi svi
ostali sirotni,
prenapućenoj
na zemlji što milje.
prolaze, pasući
u nasladi tamnoj
i bolu sumornom,

časovitim
ograničenim životom,
pod jarmom stenjući
nevolje svoje.

Nama je, ali,
— radujte se! —
najokretniju svoju
i najnježniju
priuštio kćerku.

Susretajte je milo,
kao da ljubovca vam je!
Dostojanstvom žene
resila dom vaš!

A stara
svekrva Mudrost,
đirala da ne bi
dušice te nježne!

Poznajem joj ali sestru
stariju i skladniju,
prijateljicu svoju tihu —
Oh, da bi zajedno
sa života svjetlom
tekar me se klonila! —
Ta, što me goni i tješi:
Nada plemenita!

Opomena.

Na sudnji dan, kad trublje glas nas zove,
a duša prašta zemne te se grude,
polagal račun dužnost kad nam bude,
o rječ'ma pustim, usta što nam slove:

od rječi sviju, što li bit će tada,
što izvirale iz ljubavi mi bajno,
neizmjeno dok Te ljubljah trajno,
oglušiš li njima Ti se sada?!

U savjest, ljupče, zamisli se svoju!
Promisli pravo, krznanje to vajno.
patnje u sv'jet što li bi un'jelo!

Krivnju svu saberem li ja svoju,
zalud što sam brbljao tad trajno,
dan će sudnji ljeto biti c'jelo.

Johann Gottfried Seume.

Malodušniku.

Zar da umreš ti od tuge,
klone l' te se kano kuge?
Nastupaj bez straha svuda!
Što zlatna te se tiče luda?!
Prezirati muža treba,
pr' jezir čiji nije s neba.
Zar mudrac pita, tko ga štuje?! —
Vrijednost svoju sam si kuje!
Časte li ga slavom — metlom:
on — za svojim kroči svjetlom.
A stekne li vjernog i jednog samo druga:
bijaše tad usud odani mu sluga.

Divljak.

Kanadijac, što no još Evrope
poznavo nije ugladenost tanku,
a sa srcem, kakvo Bog mu dade,
u njedrima, jošte bez kulture,
lovinu si, što strjelicom i lukom
u šumama zaledenim nade
kvebečkima, na prodaju don je.
Bez lukavih kad no li je riječi
perad divlju za ponudenu cijenu
već prodao bio, a za novac malí,

požuri se, zadovoljan s plaćom,
luči svoje među čoporove.

Odl njegove još kolibe daleko,
ulazna ga zatekne oluja,
a zaklona naokolo nigdje.
Iz ruse mu i dugačke kose
curkom curi dole sve do pasa
i halje se čoja prosta sasvim
uz mršavo priljubi mu tijelo.
Tresući strašno od kiše se hladne,
hiti divljak čestiti i dobri
u kuću neku, iz daljine što je spazi.
„Gospodaru, dajte, bura dok se stiša,
zaklona mi, tu pod krovom Vašim!“
molio je usrdnošću smjernom
domaćina sa uljudbom finom.
„Gubi zločvorne se nakazni,
naselac u jarosti zagrmí,
„gubi, lopužo, iz kuće se mojej!“
i za maljem posegne si teškim.

Tužno kroči čestiti Huronac,
ostavljajući dom taj neprijatni,
dok k večeri, praćen nevremenom,
ne stiže u kolibu si mirnu,
od tamnopotne oččkivan žene.
Mokar, trudan, sjedajući do ognja,
od golih si okružen mališa,
o šarolikom pričao im gradu,
o vojništvu, gromove što nosi,
pa o buri, što ga iznenadi,
i o okrutnosti ljudi bijelih.
Milujući ga, na koljena mu sjednu
i oviju oko vrata ruke,
pa osušiv mu dugu, vranu kosu,
lovačku mu pretražiše torbu,
darove što j' krila, obećane.

Ne bje dugo, kad li ono šumom
 naselac naš zaluta u lovu.
 Grmljem, trnjem, potokom i dolom
 lutajući i na hridinu se koju pope,
 ne bi l' igdje ugledao slaze,
 kojom u kraj divlji taj zabasa.
 Ogledava 'man se i doziva,
 pusta samo odzvanjala jeka
 duž crnih tih kamenitih st'jena.
 Do ponoći hodajući plaho,
 susjednoga sa podnožja brijega
 slabo neko zasinu mu svjetlo,
 i dok srce strah mu i radost rada,
 on odvažno približi se tiho.
 „Tko se vrza vani po toj noći gluhoj?“
 uplašeni glas se iz pećine začu
 i, prekoračivši prag svoj, pojavi se čovjek.
 „Prijatelju dragi, ovom lutam šumom:
 Evropljanin plahim, laskavim će glasom,
 „dopusti mi, molim, tu da noć provedem;
 uzvraćać ću hvalom, kažeš li mi rado
 jutrom ranim stazu, do grada što vodi.“
 „Uđi, brate, samo,“ reče nepoznatom
 „i ogrij se, još je u nas ognja!“
 dok on, mirk i miran u kut kročeć,
 od večere ostatke donese:
 lososa i rakā i medvedeg buta svježeg,
 stranca kasnog da pogosti toga.
 I jeo je, gladan kao lovac pravi,
 svečano i obilno, ko u samostanu,
 Evropljanin pokraj domaćina svoga.
 Ozbiljno i strogo uperi Huronac
 pogled sumnjičavi gostu si u čelo,
 dobrano što no butine si sjeko,
 a medice sa nasladom srko.

u povelikoj što 'no njemu školjci
 za okrjepu ponudi prijazno.
 Prostrla na mahovini, mede koža glatka
 naseocu ležaj dobri, meki, bješe,
 pa ga žarko istom probudit će sunce.
 Kano divljeg kraja najdivljiji ratnik,
 stajao je strašan, sa strjelicom i lukom,
 Huronac tu pred gostom svojim sada
 i probudi ga, na što naš Evropljan
 za lovačkom naglo posegne si puškom:
 al' divljak već mu u punoj pruža
 školjci slatkoga za okrjepu pića.
 Sa sm'ješkom na licu, okr'jepiv si gosta,
 vijugastim povede ga putem,
 grmljem, trnjem, potokom i dolom
 i guštaram nekom sve do ceste prave.
 Zahvali Evropljanin se uljudno i fino;
 gledajući mrko, divljak sad je stao
 i, upiruć pogled u naseoca oči,
 ozbiljnim i oštrim oslovi ga glasom:
 „Nijesmo li moguće vidjeli se kada?“
 Grom ko da ga munu, ukoči se lovac,
 prepoznavši u svom gostoprimeu
 muža, kojeg prije vremena je kratkog,
 bijesnila dok bura, ispod svojeg protjerao krova,
 pa se, zbunjen silno, izvinjavat stade.
 Sa osmjehom tihim reći će Huronac:
 „Vidite li stranci, bijeli vi i mudri,
 bolji mi smo ljudi, ma da smo divljaci!“
 I kroz gusto nestade ga grmlje.

Života čar.

Ne provejava li krijepost duh
mudraca, već slavičnost samo,
on ostal će, pa brojao i zvijezde one tamo,
svet radenik za suhi kruh.

Muža prava, zdrava, komu blaga žiđa j' kob,
ne oduševi li njega čuvstvo neko sveto:
nit vr' jedi čar mu zbora, nit umjetničko dj' jelo —
on v'jek će stiha ostal rob.

Slikar, ne zaroni li list svoj
stvaralački u neba boju rujnu,
on slikat mrtvo i prirodu će bujnu —
života j' halji kriv mu broj.

Djesme pastira, što ili pronosi dol,
moćnije, slade dušom nam struje,
već na koncertu abordi kad bruje,
dvorane bude svod li gol.

Nektara časom će 'sprazniti se sud,
milošću božjom što nam utjehom osta,
al' čari tog nestal nebeskog će gosta,
požuda bude l' ga obeščastila svud.

Rajski žena stvor, dob nekada prah,
božanstvena danas još tijelom i dušom,
sjutra joj biće već protkano tmušom,
bludnika dirne l' samo je dah.

Junaku sloboda kao zalog je dost',
i ne radi sjaja na mejdan nosi on glavu,
već bori za čast se, a ne tek za slavu,
plaćenik onaj dok drugi je prost.

Govornika hladni zalud traži duh
shvatanja, bio naroda skup i veći,

pa sjajno mu o božanskoj i pričao sreći:
duše li nema, — on ostaje suh.

U nama noć je, u nama al' i dan:
gasne li žića ta nam divota
božanska, čemu nam tad i života —
iz raja nas vrag je isljerô van.

Čuvajte vile nam, dokle još tu ste,
za bolja vremena plamen taj sveći,
jadne da udes nas ne surva kleći
u svagdašnjice ponore puste.

Hoffmann von Fallersleben.

Drži je tad!

Gdje ti se radost ukaže kad,
drži je tad, drži je tad!
Premalo je sretnih dana,
previše mori briga i jad;
čim se jednih riješiš rana.
novi već s neba bije te grad.
Nevolje zato zaboravi sad!
A gdje ti se radost ukaže kad,
drži je tad, drži je tad!

Gdje ti se radost ukaže kad,
drži je tad, drži je tad!
Čemu svi nam božji dari,
neba sva moć i sunašca sjaj —
čemu duha bajni čari,
mladost i vino, pjesme nam raj?
Dobro mi zato upamti sad:
gde god ti se radost ukaže kad,
drži je tad, drži je tad!

Heinrich Heine.

Lirski intermezzo, 1.

Oj, divan b'jaše mjesec maj,
kad pupoljci su pukli
i kad su traci ljubavi
u srce mi se vukli.

Oj, divan b'jaše mjesec maj,
kad slušo poj sam ptica,
kad čežnju si i žudnju
njoj priznah žarka lica.

Povratak, 65.

Tvoj je i alem i biser,
tvoje — što god želiš, — zar ne? —
Pa i najljepše oči. —
Oj dušo, što li ćeš sve?

Lijepo te oči tvoje
iznudiše mi, gle,
vojsku svu pjesama vječnih. —
Oj dušo, što li ćeš sve?

Te oči tvoje ljepo
more budnom mi sne,
upropašćujuć me sasvim. —
Oj dušo, što li ćeš sve?

Povratak, 39.

Braj'ne, ne rugaj se vragu,
kratak nam je žića dan,
a i vječito prokletstvo
nije samo pusli san.

Braj'ne, plati, što si dužan,
dugačak je život naš,
mnogi još ćeš trebal zajam,
kao što i dosad baš.

Iz ciklusa „Novo proljeće“.

Tiho struje dušom mi
zvukovi miline —
leti pjesmo proljeti
tamo u daljine!

Gdje kraj one kuće mi
ruže niču, — feci! —
i spazi' l' koju ružu ti,
pozdravljam je, reci!

Iz „Sanja“.

Ej, znate l' staru pjesmu tu,
što uspalila mi dušu svu,
dok žića čar bje ubav? —
Anđelci je zovu nebeski dar,
vrazi je prozvaše pakla žar,
a ljudi je zovu — ljubav.

Fresko-sonet Ch. S.-u, 3.

Et, zar da se ne smijem svakoj ludi,
jarečim što ti me licem zuri,
baš kd i lisca, jal što duh mu nuri
i njuškajući plaho mi se čudi?!

Ta, smijem se, kad učen majmun kudi,
pđ, napuhnuv se, sudit mi se žuri;
a smijem se, kad kukavac mi kuri
i kad mudro otrova mi nudi.

Jer kad sreće sve nam ljepše dare
rukom svojom slomi sudba kruta
i nesmiljeno nogama ih gazi;
i kad tuga srcem našim plazi,
plazi, ruče, b'jesni, a i luta, —
ostavlja nam sved još sm'jeha čare.

Nikolaus Lenau.

Utočište.

Muči djecu, čim god bilo,
strah je goni odmah majci —
kad se skrivaju njoj u krilo,
kraj je, znadu, tamo hajci.

Takva meka su i srca;
slabo mare, kad im sreća
med kroz život č'jeli vrca —
bolna svaka im je treća.

Vija li ih sudba krula,
spas u bijegu svoj si sniju
i od zlotvora se ljuta
iza halje smrti skrivaju.

Lažnom prijatelju.

„Oj, budi mi drugom!“ hini je slatko,
u nasladi računajući si tajnoj
svu korist saveza, prođe li glatko;
Ti vjeruješ i — Tebi, ljudi vajnoj,
već prijeti kob. — U pogibli za kratko
prepušta Te vrijeme samoći trajnoj; —
On — sebe čuva, pa se povuče,
a Ti — zebi vani, gdje bura huče!

Svršeno.

Nad svakom, vidim, lebdi slasti
i jastreb već, što prijeti joj;
što ljubljah, tražih, — željan vlasti,
života ugrabi mi boj.

I nestade mi smrću b'jesnom
tad sreće moje zadnji trag,
jer prirodí, u vijeću sv'jesnom,
glas srca ljudskog nije drag.

I već ne gramzim; neka nosí
tu pjenu svijetlu mutni val,
iz očiju sam isprao si
sa zadnjim snom i zadnji kal.

Georg Herwegh.

Poživ.

Iščupajte krst iz groba,
mač da bude, — sad je doba,
i sâm Bog oprostíće!
Oganj vidi naš li sveti
i da brza gvožđe méti,
boj naš blagosloviće.

Bez slobode nema mira,
nít da muž si žene dira,
a ni zlatni s' njiše klas;
bez slobode pobjednika,
nili djeca iz bešika
veselo da molte vas!

Iščupajte krst iz groba,
mač da bude, — sad je doba,
i sâm Bog oprostíće!
Mlohavci i nasilnici
nijesu mača svećenici, —
svetim' boj nas stvoriće.

Sonet.

I. knjige: „*Gedichte eines Lebendigen.*“

blagoslovljen da bude živalj davni!
U pokori blaženstvo mu i spas, —
kô dom, kojim se groma prosu glas,
što čuvali nam bogovi su slavni.

Ti vjeruješ: baš podjednako tavni
ni neba puti nijesu za sve nas;
al' srcu, što 'no puče kao pas,
svi traci sjajni istine su javni.

Zar ne bje čas Ti udesa baš kruta,
što digao Te vječnosti u dvore, —
božanstvo kad Te posjede do skuta?!

Ne -- mir, već bura vijek nas nosi gore
do nebesa, do zvijezde tamnog puta —
a biser — ne krije l' ga u dubini more?!

Robert Hammerling.

Kad uzdah moj

Kad uzdah moj Te mori
— la, kob mi rani dušu! —
cjelivaj usta moja
i reci: „Ljubim Te!“

Kad vr'jedaju Te riječi,
— zar bolno vijek da šutim?! —
Ti znaš za stalno sredstvo:
cjelivaj usta moja
i reci: „Ljubim Te!“

A kada bol mi ljula,
što srcu mom Ti zada,
kō žarki grem Ti jekne —
Ti šuliš, — prkosiš mi?
Cjelivaj usta moja
i reci: „Ljubim Te!“

Daj, reci, sad i opet —
prem ne vjerujem više,
al' ipak rado slušam —
oj, žalit nemoj truda
i vazda, daj, mi reci,
daj reci: „Ljubim Te!“

A pukne l' sree jedno
i dahnem bol si ljavu
sa zadnjim uzdahom —

priljuši ejelovima
l zadnju jadikovku,
ejelivaj oči moje,
ejelivaj usne moje
i šapćí mí još jednoč
bar slatku laž te bajke
o vjernoj ljubavi.

Martin Greif.

Utjeha.

Goni li Te udes kruti,
ljuti mori li Te jad —
oko Tebe sve nek šuti! —
U kraj stani! — Samuj tad!

Tko Ti jošte osta vjeran,
ćutiš istom, kad si sam —
iz daljine tko Ti smjeran,
žešći mu je srca plam.

Zacijeli li rana ljuta,
srecu zamre l' gnjeva vir —
žicu svom kad nađeš puta:
duši vraća Ti se — mir.

Jadi najveći.

Najveći nije l' jad,
biće da mlado kad
samotno gine?!
Bolje i staru tad,
sam da se brine,
nego da mlado kad
samotno gine.

Stephan Milow.

Osamljenost.

Vrijedah li kad kog od svoje braće?
li precijenih se li, što sebi ostah vjeran?
Ta, zajedničku borbu žudim smjeran;
liđ i pozdrav vaš što diže grud mi jače!

Ne treso li, dok duša moja plače,
sved osjećaj me čežnje, neizmjeran?!
A značaj nije vazda li mi l'jeran,
bližnjem dajuć cijelo biće pače?!

Sa ljubavlju ja pristupam mu bliže,
da prehodimo mučno zemno žiće
nepomućenom slogom zbiljskog rada;
on — okrenuv se, gordo glavu diže,
liđ ledno c'jelo da mu zbori biće:
Ti samuj, ludo, svijetom moj duh vlada!

Mužu djela.

Do slave Ti? — Sva nada Ti ne vrijedi,
ni mukom Tvojom orošena sjetva,
ne opravda T je obilna Ti žetva, —
sudbe traci dok su Ti još hl'jedi.

Da l' iko Ti u svijetu pravde c'jedi,
il' c'jeni l' kad tko vrijednost Tvooga dretva,
il' duše borbu, pr'jeti li Ti kletva?! —
Ta, i povijest samo sretnike si štedi!

Kom mudar um i čas tko pravi shvati,
tko svoja svijetu stvara djela glasno,
tog čeka hvala, jer ga sreća prati.

Al' tog, što radi tiho, ali jasno,
– rad sklonosti da svijeta vrijeme trati?! –
tog slaviti ne će, ni rano, a ni kasno.

Francesco Petrarca.

DR. MILOVAN PINTEROVIĆ
ČEŠK

Sonet.*

Slušajte glasove stihova mi raznih!
Uzdahe u njima njetila mi duša,
mladosti dok me obavijala je tmuša,
moždana dijelom dok bijah još praznih.
Načinom različnim od bola već b'laznih,
s nadā jalovih u očima mi suša;
onaj tek, krv kom s neljubavi se zgruša,
pr'jekora nemilosti sprema mi mlaznih.
Uvideh tada, kako naroda svega
predugo bijah ruglo i sada kasno
priznati moram, stidjet da imam se čega.
A uzaludnoga plod moga je srama,
pokajo da sam se i spoznao jasno:
svijeta je slast kratak tek san — ulvara sama.

* Uvodna pjesma iz: „*Rerum vulgarium Fragmenta.*“

Giacomo Leopardi.

Sebi.

Mirovat sad ćeš na vijeke,
izmoreno mi srce! Uginu obmana zadnja,
vječnom što si je smišljah. Uginu. Već ćulim,
obmane da mi ugasnuše
drage, a s njima i nade i želje.
Vjekom miruj! Kucalo
dosta si. Stvar nikoja tvojih
ne zavrjeđuje kucaja, nil uzdisaja ti dostojna
je zemlja. Gorak je i dosadan
život i ništa drugo; a kaljuža — svijet.
Umiri se sad! Očajavaj
zadnji još krat! Rodu našem sudba
ne poklanja drugo već smrt. Prezire sama
te priroda, moć ta
gadna, tajno na štetu sviju što vlada,
ko neizmjerno ništavilo svega.

Ljubav i smrt.

Braćo, Ljubav i Smrt, u istoj se rodili nojci
kao sudbine dvojci.
Divnijeg ima l' česa,
svijet što nama još krije, — kriju nebesa?!
Prva nam rada sve dobro,
najveće rada nam slasti,

žića što more nam može da pruža;
druga pak veljom si vlasti
bol će i zla sva da mori.
Prekrasna kada zori
djeva umilna, ne takova,
lukavni mozak što može da rodi,
Amor tad često je prati,
srecu to jer mu godi.
I prolete zajedno žića zemnoga stazu
i jedno će drugo tješit v'jek znati.
Nikad srce mudrije, već
kad ljubav ga rani, nit' ikad tako
jadno prezire žiće,
nit bi htjelo se klati
za volju 'kad drugom gospodinu kojem.
Ljubavi, biće će svako
snagu dīvsku po tebi steć'
il si je budil! A mudrost svoju je radom,
a ne jalovom misli, kako bi htjelo,
koljeno ljudsko želo.

Razvija li se novi,
sreća u dubini
pupoljak ljubavne strasti,
turobno u duši čuvstvo podleći vlasti
će želje, carstvu samrli koja plovi.
Ne znam kako: al takve
ljubavi prave i moćne prve vazda su slasti.
Oči tad banda plaši
olika pustoši ove: kao da smrtnik,
htjelo videć zemlju već ko opustjelu,
trati na njoj samo struje
ove nove bezmjerno
blazenslvo, koje toli rad' u duhu si stvara.
Al' kako mu srce, moć već oluje
rad' loga sluteći, za mirom sj žudi, —
indl uteći u luku

pred gordom si željom,
 ona, urlajući, njega al' tmušom već hara.
Kad pako prevrne sve već
 ta strahovita sila;
 a neslomiva bjesni u srcu briga, —
 toliko, oh, željkovana
 — željom neizrecivo snažnom —
 Smrti, Ti tad si ljubavnik zabrinuti!
 Mnogi, jer dobra ne slući,
 zorom, večerom, žiće kad izda ga cijelo,
blažen bi bio, svoje da nikad
 digao nebi već tijelo,
 nit ugledo sunca, nebom gdje brodi
 A često uz glasove žalobna zvana
 i tužaljke, što vodi
 pokojnike mile zaboravi vječnoj,
 sa mnogo uzdaha žarkih
 od svega srca zavidio sam mnogom,
 među mrtvima što našo si stan je.
 Zapuštena svjetina,
 kao i seljak, onih bez
 krijeposti, što ih podaje znanje,
 dijeva plaha, ko ta, što sramno joj zvanje,
 riječ smrt, što na njih već reži,
 sve da im koža se ježi.
bez straha pred grobom, pred samrti velom,
 smirenosti puni zaustave pogled, —
 mača, otrova dok ogled
 sanje u njima budi,
i ti neuki ljudi
 ljubazno čekaju žiće si prelom. —
 Naginje smrti od srca svega
 prave ljubavi slega. Često, gudi l'
na strunama duše bura nutarnje bijede,
 što smrtno duha podnijet ne može sijelo,
 il' klone labavo tijelo

pod utarcelna strašnim, — onda joj tako
 moć bratstva Samrti pjeva opijelo;
 ti pale tako Ljubav u bezdan gura:
 već sam da od sebe seljanin neuki,
 ko i djevoja nježna,
 svojom nasilno rukom
 mladenačke u zemlju polaže kosti.
 Svojela mi se smije kultura,
 mudrom kojem miru nebo prijanja mukom.
 Zastolama, kô i sretnima
 i ogorčenim prirodama
 po koji od vas oprostiće čin taj,
 gospode draga, koja ste
 ljudskoga prijatelji roda,
 vlasti, što ravne joj nema ispod svoda
 svemira toga beskrajnog, a niti slične
 osim sudbine same, moći nam vične.
 A Ti, koju od početka svoga već vijeka
 vanda kô čašćenu zazivam,
 Samrti krasna, milostiva
 ti jednina u jadu životnog tijeka,
 stavljena li ikad
 od mene bje i ako li moći Ti čarne
 kad bruke svjetine neharne
 nagraditi ikada željah —
 ne časi već! — Neobična
 Ti molba?! — Uslišaj je,
 zaklopi sada, kô veljah,
 oči ove tužne, svijeta kraljice dična!
 Al' stalno se nadaj, kad god li kućnu časi,
 a Ti uvidiš, molba mi opravdana da je,
 čelu mi vedrom i spremnoj
 — prkoseć' sudbini zemnoj —
 ruci, kada kupajući se kvasi
 u nevinoj krvi mojoj.
 Ne obasipati hvalom,

ni blagoslivljat; čovječnost
to čini u starinskoj niskosti svojoj;
svih se jalovih nada, kojom se tješi
svijet, kô što tješe se djeca,
svake se utjehe glupe
odričem rad'; nit se čem drugom ikad
već nadam, svojoj neg' lješi;
veselo samo, pa kad bilo,
očekujem dan, umorne mi noge da slupe,
djevičansko gdje ti je krilo.

IZDANJE
Dr. MILOVAN BINTEROVIĆ
OSJEK

André Chénier.

Žadnje pjesni.

IV.

Zadnji sunca traci, pa i lahor noćni,
kô divnu što su danti sl'jed,
krvnik nek' još sluša lire zvuk mi moćni,
jer skoro moj je kanda red.
Možda dobnikom tim jošte samo jednom
svoj kazalo će proći put —
koraka je malo robu tomu b'jednom
dosudio taj udes krut —
i groba sanak sklopit će mi vjede! —
Bar pjesan ovu čeka l' spas?
Uskrsnuću svome nadam sve se rjede;
vojnika sad će b'jesnih glas
hodnicima ovim već ozvanjal tmurnim
i imenom mi, — strašnoga
krvnika mog pratnja — koracima žurnim.

.....
.....
.....
.....

Kao kada mesar janje vodi b'jelo
do klane, gdje ga čeka smrt,
čuban, pa i psoto, kô i stado c'jelo,
zar glavu rad' njeg će si tri'?!
Djeca, koja za njim l'jetala su puno
i d'jeve, što ih resi čar,

nekad što su rad' cjelivala mu runo,
 — uz vrpceu cv'jeće bje im dar —
 misle na nj još kò na zalogaj si slatki.
 U čami bezdna ovog već
 čeka kob me ista; samo čas još kratki . . .
 i u zaborav ću vječnu leć'.
 Živa krije l' mene špilja strašna mrtvi',
 još veći janjadi je broj,
 krvavih šlo visi pogubljenih žrtvi'
 Što l' svjetline je vražji sej! —
 Prijatelji da me spase? — R'ječ im koju
 možda uvažio bi sud, —
 bila melemom bi duševnom mi boju;
 il' zlata traži krvnik hud?
 Nije kob li sve, zar?! — Život, suden njima,
 nek' sretno i prozivu svi,
 sve uz inad gadnim zavidnicim' svima;
 ta, misli maglu sivu si,
 zaslirući duh moj sada, jasno shvaćam:
 za sretnih dana ni ja, sâm,
 nevoljama tuđim rado pogled svraćam.
 Nek' vas bar zlobe štedi plam!

*

Budućnosti! — Dične nosiš li slobode
 il' stalna zla; il' kriješ sjaj
 primjera nam časli, pravednom što gode,
 kò sreće tajne slatki raj, —
 odmazde li strašne zločincu nam davnom,
 il' milosrda suzu zar,
 il' spomen harni dobrotvoru slavnom,
 il' prijateljstvu vjernu bar —
 žalbi, dostojnih još ljudske vedre glave?! —
 Njim' bog je — bl'jedi, sl'jepi strah!
 Očaj, radi noža! — Kukavice prave
 zar n'jesmo svi?! — I bit ću prah! —
 Dodí, dodí, i oslobodi me, Smrti!
 Zar slomljenih tih kríla l'jet

Pov'jesti zar ne će ni malo da gane
 tih pravednika mrtvih kob,
 djeci, udovama ublaživ bar rane,
 dok huljama nek' drhće drob,
 ugledaju l' slike djela svojih kletih?
 A tko će sać u pakō sad,
 trostruki da nađe bič i njim se sveti,—
 rad' bezbošca tko je plako kad?
 Pljunite i — smrt nek' satare ih ledna!
 Ajde sree, stišaj vire,
 trpi dušo, mržnje puna, pravde žedna,
 plači Pravdo, kad me smire!

PETÖFI SÁNDOR

Rođio se 1. siječnja 1823. u Kiskorosu kao sin gostioničara Petrovića Istvana. Ma da je bio evangeličke vjere, prevladava mišljenje, da je porijeklom Srbin. Nesvršivši gimnazijsku nauku, provede burnu i pustolovnu si mladost kao prošli vojnik i kao član putujuće kazališne družine. Neumorno je nastojao, da se što temeljitije obrazuje, pa se tako upoznao sa najboljim djelima novije književnosti svjetske. Brzo je naroda osvojio već sa prvom knjigom pjesama, a brzo zatim izdao je i ostale. Osim niza novela iz scoskog života vrijedi mu samo još šaljivi ep „János vitez“. Sa romanom „Krvnikovo uže“ i sa dramom „Tigar i hijena“ nije uspio, ali mu je dobar prijevod Sekspirova „Korijolana“. God. 1848. predvodio je peštansku omladinu, čije su borbe mnogo doprinijele pobjedi revolucije. Budnicom „Uslaj, Madžar!“, kao i drugim revolucionarnim pjesmama zagrijavao je duhove za misao oslobođenja domovine. U tim je borbama i sam pao 31. srpnja 1849. u bitci kod Segešvara, kao pobočnik generala Bema. Petöfi je najumniji i najosebujniji lirik mađarski, pa su mu pjesme i postale blagom narodnim.

FRIEDRICH von SCHILLER

Rođio se 10. studenoga 1759. u Marbachu u Würtembergu. Nakon veselo provedena djetinstva i u Ludwigsburgu savršenih prvih nauka, odredi ga otac za svećeničko zvanje, ali ga vojvoda Karlo Hesenski prisili na polazak tamošnje vojne akademije. Naginjući pjesništvu već od svoje 14. godine, oduševljavao se je naročito za Klopstocka i Bürgera, kao i za dramski smjer onoga doba, koji prozvaše „Sturm und Drang“. Plodom tih pobuda njegovi su „Razbojnici“ (g. 1777.), koji se odlikuju zanosnom rječitošću i krjepkom dramatskom, a i neodoljivom pjesničkom snagom. Nakon imenovanja vojnim liječnikom u Stuttgartu (g. 1778.), zaljubi se onde u Lauru, neličepu udovicu iza nekog kapefana, poslije toga opet nesretno u Wilhelmínu, kćer tamošnjeg

knjižara Andra, kojima je i namijenio poznate ljubavne pjesme. Sjajni uspjeh „Razbojnika“ u Mannheimu urodi zabranom vojvode za daljnji književni i nestručni rad. Ogorčen, pobjegne s prijateljem Streicherom u Frankfurt na Majni. God. 1783. svrši historijsku dramu: „Zavjera Fijeska u Genovi“, a god. 1784. napisa građansku glumu: „Himba i ljubav“, ljutu satiru društvenih prilika u njemačkim državicama. Neko vrijeme bio je kazališnim pjesnikom u Mannheimu, ali morade još g. 1783. bolesti radi to mjesto da napusti. U ono doba uznemirivahu ga ne samo dvije nesretne ljubavi, već i srdžba roditelja, a i književni neki neuspjesi. Vojvoda Karlo August Weimarski imenuje ga savjetnikom. Kao gost svoga štovoca Chr. Gottfr. Körnera provede Schiller g. 1785. neko vrijeme u Leipzigu, otkuda se preseli u Dresden, gdje se je brzo udomio i osjećao sretnim. Iz ovog doba potječe roman: „Der Geisterseher“ i drama u stihovima „Don Carlos“, kojom se već bio dovinuo do potpune pjesničke zrelosti. God. 1787. nađe u Weimaru Wielanda. Goethe je upravo onda putovao Italijom. Ljubav prema Charlotti Lengenfeld urodi željom za stalnim položajem. Djelo: „Geschichte des Abfalls der vereinigten Niederlande“ pribavi mu zagovorom Goethovim profesuru za povijest na sveučilištu u Jeni i tako se je g. 1790. mogao vjenčati s obožavanom si ljubom. Pородična sreća, zadovoljstvo u zvanju, saobraćaj sa raznim duševnim velikanima, ispunjavahu ovo najblaženije razdoblje njegova života. Od ostalih povjesnih djela spomena je vrijedna: „Povijest tridesetogodišnjeg rata“, a glavno je pri tomu, da su mu ovi radovi oplodivali pjesničku proizvodnju. Od teške bolesti, koja ga snađe g. 1791., oporavi se nakon brižljive njege, koju mu omogućiše oveliki novčani darovi aristokratskih mecena. Nakladnik Cotta osjigura mu je izdavanje časopisa: „Horen“. Nasluživši Goetha za suradnika, nije se ovaj isprva za njega osobito zagrijavao, dok nije uvidio, da ga od savremenih književnika jedino on dostojno uvažava, pa tako napokon postadoše nerazdruživi prijatelji. Ovaj im je odnošaj bio izvorom neobične sreće. Njihovo je dopisivanje nescrpno vrelo duševnog blaga, tako da i lirični pro-

prevodi njegovi iz slijedećih godina obiluju dubokim mislima. U „Mithrasalmanachu“, koji je izdavao zajedno sa Goetheom, izlazile su poznate jetke „Kscnije“, kao napadaji na idealističke filozofe i romantičare. God. 1798. ispjevao je najkrasnije svoje balade, od kojih se „Jamstvo“ (Die Burgschaft) nalazi među prijevodima u ovom djelu. Preselišći se g. 1799. u Weimar, priredivao je za tamošnje kazalište glume njemačkih blasla i prijevode stranih dramskih pisaca. Iz ove dobe poznate trilogija „Wallenstein“, „Marija Stuart“ i „Djevojica Christiana“. Posljednje su dvije odrazi pjesničkog naginjanja kakvošćim nazorima. „Die Braut von Messina“, po obliku najstarija mu drama, gubi dramsku snagu, jer je i suviše predana mišlju o sudbini. U drami „Wilhelm Tell“, zadnjem dovršenom djelu, slavi pobjedu misao oslobođenja podjarmlena naroda od omražena ropstva. Kako je njemačka baš u ovo vrijeme čamila pod francuskim gospodstvom, postigao je s tim djelom sjajan uspjeh. Radeći na drami „Demetrius“, podlegne 9. svibnja 1805. teškoj boljelici, ostavivši iza sebe ne nedovršeni drama. — Schillerova je veličina u dnevnoj mu ozbiljnosti za shvaćanje idealizma, kao sredstva za svladavanje zaprijeka i muka životnih. Osim lirike prevom mu je domajom reteričko-dramsko i filozofsko-didaktičko pjesništvo, pa se stoga pjesmotvori njegovi, isto kao i Goetheovi, dojimaju kao ispovjesti, dok ga vječno čeznuće obilježuje sentimentalnim pjesnikom. To ga ipak nije smetalo, da se iskreno divi Goetheovoj prirodnosti i tihog genijalnosti, pa je i priznavao, da za njim daleko zaostaje u onoj obrazovanosti. Medutim spomenute su mu osebine opravdano i pribavile ljubav narodnu. Trjeznijem Goetheu to nije u takvoj mjeri uspjelo.

JOHANN WOLFGANG von GOETHE

Rodio se g. 1749. u Frankfurtu na Majni, a umro g. 1832. u Weimaru kao državni ministar Sachsen-weimarski. Otac mu je bio carskim savjetnikom, a rado se bavio znanošću i umjetnošću. Upoznavši se već za rana rimskom i grčkom sta-

rinom, bilo je zauzeće Frankfurta po Francuzima mladom Goetheu prilikom, da se zagrije za slikarstvo i za kazalište. Gradu za prve pokuse pjesničke uzimao je iz biblije. Zaljubivši se u Margaretu, družicu sestre si Kornelije, nosio je u srcu vječno žalac nesretne te ljubavi, koja bolno odjekuje još i iz „Fausta“. Do želji očevoj učio je u Leipzigu prava, ali se ponajviše bavio lijepom knjigom i umjetnošću. Kako ga međutim okolina više odvrćala, nego li poticala na rad pjesnički, počeo je da sumnja o svom daru, pa se isprva smatrao pozvanim za lijepe umjetnosti. Oduševljavao se djelima književnika onoga doba, navlastito klasika, koji ga pobuđivahu na pjesničko stvaranje, a naročito ga je bodrio prijatelj mu Berisch. Sretnu ljubav prema Anki, kćeri gostioničara, koja u njega probudi lirsku žicu uzvišene čovječnosti, razvrgne doskora ljubomorom svojim. U vrtlogu burnog života dačkog narušivši si zdravlje, vrati se g. 1768. kući, gdje se udubio u leosofska i mislička razmatranja, a bavio se i alkimističkim pokusima, o čemu se nalaze tragovi u „Faustu“. U Strassburgu, gdje je položio doktorat, bavio se uz put i medicinom, kao i njemačkom umjetnošću. Poticanjem Herderovim pobudi se u njemu smisao za prirodnost u stvaranju pjesničkom, nadalje za bibliju, kao djelo umjetničko, a napokon i za Osijana i starinu grčku. Utjecaj proučavanja tih djela zapaža se i u ljubavnim mu pjesmama, zatim u djelima: „Wahrheit und Dichtung“ i „Gotz von Berlichingen“, te u „Clavigo“, koja mu drama sadržaje ispovjest grijeha, da se je litrao srcem nevine djevojke. U Wetzlaru imao je kao sudski vježbenik pristupa u društvo odličnih muževa. Ondje se zaljubi u Lotu, kćer načelnikovu, a zaručnicu prijatelja si Kestnera. Saznavši prekasno za ove zaruke, pomišljao je u teškim borbama između strasti i dužnosti na samoubijstvo. Povratak u Frankfurt, gdje se uz oca bavio odvjetništvom, a ponajviše umjetnošću, uhlaži donekle golemu lugu njegovu. Iz ove dobe polječe sjajna povjesna gluma „Götz von Berlichingen“ i čuvstveni roman „Leiden des jungen Werther“, kao odraz spora strastvene svoje duševnosti sa društvenim prilikama onoga doba. Poslije niza satiričko-kritičkih spisa,

ostavlja „Fausta“, a svršši i dramu „Clavigo“, u kojoj je prikazao borbu čestita mudraca s pigmejima. Ljubav prema Jelskavi, kćeri bankara Schönemanna, razvrže se radi nesrodnosti duša. Pregori i nju, čemu su mnogo doprinijela nova poznavanja sa znamenitim muževima, kao i putovanje po Švicarskoj. Nastavivši književni rad započne dramu „Egmont“. God. 1774. upozna se sa princem Karlom Augustom Weimarskim, koji ga pozove na svoj dvor. Ondje si je osigurao trajno prijateljstvo prinčevu, ali su tomu prethodile teške borbe sa dvorskim krugovima. Genijalnošću i matljivošću svojim dovodi se časti prvog ministra. Zanimanje njegovo za državne poslove pribavi mu g. 1782. nasljedno plemstvo. Preporučeni zvaničnim radom, odnemari bolnim srcem umjetničko svoje pregruće. Preporoden putovanjem po Italiji, gdje je proučavao umjetnost, uspostavi napokon radom od nekih svojim djelima duševno ravnovjesje svoje, koje su smućivali i razni ljubavni odnošaji. Najvidniji bijaše na nj utjecaj duhovite i odrješite gospođe Charlotte von Stein, koja je od njega bila znatno starija. Neobični ovaj odnošaj prebitula je sretna ljubav prema komerskoj pjevačici Coroni. Goetheovom pobudom pozove vojvoda na dvor svoj mnoge znamenite znance njegove, među njima i Herdera. Rijetkim je žarom proučavao prirodne nauke, pa mu je jedva dostajalo vremena za književni rad. Priredivao je samo glumice za dvorsko kazalište. Započevši g. 1778. roman „Wilhelm Meister“, napisa g. 1779. dramu „Ifigenija na Tavridi“, a zatim i dramu „Torquato Tasso“, naročito se pako proslavi sa idilskim epom „Armin i Doroteja“ (prevao Vlad. Vežić). Priredio je sjajne izvedbe Schillerovih i Shakespearovih drama, a uspjeli su i prijevodi Voltairovih drama „Tancred“ i „Mahomet“. Nakon Schillerove smrti, koja ga se duboko bolela, oženi se g. 1806. sa Kristinom Vulpius, koja je dugo prije toga živjela u domu njegovu. G. 1808. svršio je prvi dio „Fausta“, g. 1809. „Wahlverwandschaften“, roman bez ljubavnog sadržaja, a i veći dio „Wilhelm Meisters Wanderjahre“. U autobiografskom djelu „Aus meinem Leben Wahrheit und Dichtung“ nadmašuje prikazivanjem i ona

slavna svoja „Putovanja po Italiji“ iz kasnijega doba. Za vrijeme prevrata u Francuskoj, kao i za oslobodilačkih ratova, zamjeravahu mlakost njegovu, pa i iskaze udivljenja Napoleonu, koje mu je ovaj iskreno uzvrćao. — Premda poražen smrću jedinca si sina Karla, oslade čio tijelom, a vedar duhom, sve do smrti svoje, pa je još u zadnjim danima života svoga dovršio II. dio „Fausta“. — Goetheove pjesni jasnim su dokazom, da čuvstvovanje pjesničko ne potječe iz nedostatne obrazovanosti, već da izvire iz zdravlja pjesničkoga. Kao optimistički realista ljubio je život, a bistrim svojim vidom proniknuo je u bitnost prirodnih i životnih pojava. Tomu daru i zahvaljuje uspjeh svoj u pjesničkom prikazivanju. Snažan u jednakoj mjeri kao lirik, epik i dramatik, izviru iz njegovih djela strasti ljudske u svima stupnjevima, a pogotovo se lirika njegova odlikuje obiljem najraznoličnijih oblika. U glumama ne dostaje pojedinim licima potrebne snažnosti. Sretnije je ruke u tomu bio u svom remek-djelu „Armin i Doroteja“. U svojim se društvenim romanima, koji dokazuju njegovo svestrano poznavanje svijeta i ljudi, ne uklanja ni najzamršenijim dramatskim i filozofskim problemima, a to zato, što se u njima odražavaju vlastiti doživljaji, koji su jamačno i uvjetovali daljnji razvoj njegova života. Vistan diletant u slibanju i poznavalac slikarske umjetnosti u tančine, oštrio si je neprestanim pokušajima nesumnjivi prirodni svoj dar za prostorno promatranje. Umjetničko pregnuće urodilo mu je spoznajom, da mašta pjesnikova premašuje granice plastičkih umjetnosti, čije je znamenitije pojave pratio marom i ljubavlju sve do smrti svoje. Ma da je proniknuo u bitnost prirodnih pojava, ipak nije mogao postići osbitih uspjeha na tomu području, jer mu nije dostojalo potrebnih strogih nauka. Zastranio je naročito u „Nauci o bojama“. Tim su više spomena vrijedni njegovi meteorološki i geološki, te mineraloški i botanički radovi. Ponajviše se istakao svojim biološko-anatomskim i morfološkim pronalazima, naročito pako zasadam o razvoju lubanje iz kralježnjaka. — U svojoj „Metamorfози bilina“ iznio je i sada još priznati nazor o razvoju periferijskih organa, cvatova i plodnice, iz lista.

Jedni mu jedni poričahu filozofsku njegovu prirodu, drugi mu pripisivalu pače i potpuni sustav filozofije. Očito je svakako, da mu pjesničko stvaranje provejava filozofska jedinstvenost, dok kao pjesnik, koji je cijelom dušom svojom umio da uopće u svaki zanimljivi pojav, nije proizvode svoje zadovoljenja u pjesničko ruho prema sustavu kakovom. — U „Hermann“ primjerice, isповijeda Melisto filozofske nazore poznatih u životu. Radi suhoparnosti savremenih njemačkih filozofa, priklonio se je Spinozi, čiji je nesebični značaj osobito cijenio. Našao je u njegovoj filozofiji okrijepe duši; iskušala ga je i umirivala mu strasti. Presudno je na nj utjecao sustav Kanlove filozofije. Radi zanosa njegova za bogatstvo svijeta i svemira proglašiše ga neki velikim poganimom; jer je kao pjesnik i kritik posmatrao trijezno pojave stvarnog. Pod konac je života propovijedao stvaranje zajedničkih načela u književnoj proizvodnji svjetskoj, pa se ovo nastojanje ispoljuje u djelu „Westöstlicher Diwan“ (g. 1819.), kao plodu proučavanja perzijskog pjesnika Hafiza. — Ma da mu je sav život, uza sve slabocće i zablude, jasan odraz duševne tendencije, ipak toliki nalaze prigovora značaju njegovu. Ali kao neumoran radnik znao je željeznom voljom svojom odoljeti strasti, kako ne bi zastranio sa staze razbora. Resila ga iskrenost, pravednost i odvažnost, ali i rijetka razboritost. Zbog toga bio je savršen čovjek i stup prosvjete, oko kojega se okupala savremena Njemačka. — Goethe je neosporno jedan od glavnih predstavnika svjetskog pjesništva 18. i 19. vijeka, a najpoznatiji njemački klasik i književnik. —

HOFFMANN VON FALLERSLEBEN

August Hermann v. F. rodio se g. 1798. u Fallerslebenu (Lüneburg). Posvetivši se isprva bogosloviji, svršio je poslije germanistiku u Bonnu i Göttingenu. Staronjemačke je narodne pjesme proučio na putovanjima po Holandiji, Poranjskoj, Danubioj i Austriji. Od g. 1835. do 1842. bio je profesorom na sveučilištu u Vratislavi. Dignut od službe radi svojih „Nepopoljnih pjesama“, bude g. 1848. opet uspostavljen, ali odmah

i umirovljen. Sve do svoje smrti bavio se je književnim radom, a umro je g. 1874. u Korvei-u kao knjižničar vojvode rati-borskog. Bio je vrlo produktivan, ali često na uštrb vrsnoće. Pjesme mu izviru iz narodne poezije, jednako su timine oblikom i sadržajem, a mnoge je sam i uglazbio, pa ih je kao takove narod usvojio. Priznatije su radi sadržaja, nego li zbog umjetničkog oblika. Izdao je još i razne zbirke narod-nih, dječjih i vojničkih pjesama.

JOHANN GOTTFRIED SEUME

Rođio se 29. siječnja 1763. u Posern-u u provinciji Saskoj kao najstariji sin imućnoga posjednika. Svoj je život ocrtao u djelu, koje je izdao pod naslovom: „Mein Leben“. Još dok je polazio osnovnu školu, preseliše mu se roditelji, pro-davši posjed u kraljevinu Sasku. Ondje mu je otac uzeo u za-kup oveće imanje nedaleko Leipziga. Usljed nerodice i inih nepogoda izgubi za kratko vrijeme svu imovinu i umre doskora. Prijateljima je jedva uspjelo, da njegovoj brojnoj obitelji nađu zakloništa u obližnjem selu, kupivši joj od neznatne oslavine kućicu. Zahvaljujući bistrini uma, stekao je mladi Seume, zauzimanjem svoga učitelja, zaštitnika u osobi nekog vlastelina iz okolice, pa je nakon svršenih pri-pravnih nauka mogao otići na nauke na sveučilište u Leipzig. Duševne borbe, koje su potekle iz sukoba vlastitog uvjerenja u stvarni naziranje na svijet, sa moralnim obvezama prema spomenutom dobrotvoru, čiji su nazori bili oprečni njegovi-ma, sklonuše ga na bijeg i tako dopane šaka nasnubljavača landgrafa hesenskoga, koji ga proda u plaćeničku četu, od-redenu od Engleza za Kanadu u ratu protiv Sjeverno-ame-ričkih država. Nakon mukotrpnih napora vrati se poslije svršene vojne u domovinu, ali ga u divljoj potjeri opet ulove, pa dospjevši tako u Oldenburg, omogućí mu plemeniti voj-voda povratak majci, za kojom je toliko čeznuo. Po nesreći ulove ga Prusi i odvedu ga kao vojnog bjegunca u Emden, gdje je morao služiti kao prosti vojnik. Uхваćen na ponov-nom bijegu, spasilo ga zauzimanje lamošnjih građana od

smilne ljube. Napokon mu omogući neki dobrotvor povr-
 atku ljubljenoj materi, položivši za nj jamčevinu za dopust, s
 kojega se vjete nije povratio. Posvetivši se posvema znanosti,
 postigao g. 1799. magisterij. Odahravši nastavničko zvanje,
 posvetio je nekto vrijeme kao odgojitelj grofa Jgelstroma.
 S njime dospje u Varšavu i poslana tajnikom grofova brata,
 generala i opunomoćenoga ministra, koji mu podijeli ča-
 stitljivo mjesto. Zaslugama stečenima u tom položaju, zahva-
 ludo boga promalnuće u viši čin. U hrvatom ustanku, koji
 je budama sljedeće godine radi otpora Poljaka proti zahtjevu
 Katarine II. za smanjenje narodnih četa, iznese doduše živu
 glavu, ali mu se i opet pomrse račun, jer se je poslije zau-
 zela Varšave po generalu Suvarovu vrati na zapovijed car-
 nicom u Leipzig, kao pratilac ranjenoga majora Muromcova.
 U ovo doba polječu radovi: „Neki događaji prigodom us-
 tanka u Poljskoj g. 1794“, i „O životu i značaju ruske carice
 Katarine II.“ Izgubivši pod Pavlom I. časnički čin, povjeri
 mu knjaz Göschen pregled rukopisa i tiska nekih zna-
 mitih njemačkih klasika. G. 1800. izdade je svoje pjesme, a
 nekoliko još i djelce: „Ostavština vjersko - čudorodnog sadr-
 žaja“. Najvalniji djelo iz ove dobe: „Ein Spaziergang nach
 Syrakus“ plod je oduljeg putovanja Italijom. Nezavršivši
 nekoliko poučne pjesni „Astraa“, umre 13. lipnja 1810. na-
 lom dugog i teškog bolovanja u Toplicama u Češkoj, gdje
 je vjerojatno ovaj putnik našao i zadnji svoj počivalo. —

Svojim se je zanosio tajanstvenim redom, što ga je gledao u
 ljepotama i strahotama prirode, u ruševinama ponestalih
 naroda, u krvoprolićima dobe, koju je proživljavao, pa u
 osjećanju ljudskih pokoljenja na svijet. Cijelim žarom svoga
 plamenoga srca ljubio je ovaj plemeniti i neumorni pregalac
 čovječanstvo, često ga i prekoravajući. Srce mu je kucalo
 samo za pravednost, pa su mu i sva pjesnička djela presjaj-
 ulni odrazom uzvišenih životnih načela njegovih.

HEINRICH HEINE

Rodio se 13. prosinca 1797. u Düsseldorfu, učio prava u

Bonnu, Berlinu i Göttingenu, a zatim živio u Hamburgu, gdje je nebo vrijeme bio i odvjednikom, te u Berlinu i Münchenu. Nesretna ljubav prema svojim sestričnima sklonila ga na putovanja po gornjoj Italiji i Engleskoj, dok se g. 1831. stalno nije nastanio u Parizu, tadašnjem središtu slobodoumlja, posvetivši se isključivo književnom radu. — Porijeklom židov, pokrsti se već g. 1825. - G. 1834. zaljubi se u veselu Francuskinju Eugenu Mirat, a g. 1841. napokon je i ožen. Teška bolest, kojoj se odupirao pune tri godine, svali ga g. 1848. u postelju, iz koje se više nije pridigao. Vazda vedre duše i bistra duha, isпусти dne 17. veljače 1856. svoju patničku dušu. — Prve svoje pjesme („Gedichte“) izdao je g. 1822., a već slijedeće godine objelodanio je tragedije „Almansor“ i „Ratlift“, te niz pjesama, pod naslovom: „Lyrisches Intermezzo“. Pažnju svratio je na se istom opisima svojih putovanja „Reisebilder“, u 4 sveska, od kojih su mu prve dvije sveske osobito uspjele. U njima uzveličava prirodu u divnim slikama, budeći time čežnju za putovanjem. Osjećaj čežnje odrazuje se i u njegovom dubokom i žarkom lirskom nastroju. Dojmove svoje crta, čas dopadnošću i sjetom, čas opet sumnjičenjem i neobazrivošću, pa dosjetljivom šalom sa žalcem, koji nemilosrdno pogada. Zadnje su dvije sveske već pune bezobzirna priroda i razmisljive raskalašenosti, koje osobine obilježuju i kasnija mu djela. Brojne pjesme iz toga djela, kao i mnoge nove pjesme, izašle su g. 1827. u zbirci „Buch der Lieder“, koja je doživjela petdesetak izdanja. Ove pjesme, koje odaju bogoduha pjesnika, usvojio je njemački narod, te ih pjeva kao svoje a mnoge su od njih uglazbili najslavniji glazbenici. Njegov „Salon“ pun je cinizma i duhovitih dosjetaka, koje su pogadale tadašnje političke i društvene prilike. Zabranu toga djela, koju je g. 1835. proglasio njemački državni sabor, još mu je i više pronijela slavu. U zbirci „Neue Gedichte“ prevladava materijalističko i ironičko nijekanje plemenitih životnih pojava. Pjesmotvor „Deutschland, ein Wintermarchen“ otkriva nemilosrdno rane savremene Njemačke, upućujući podjedno na lijek tomu zlu, — na potrebu ideala plemenite čovječnosti, koja mu je i vlastitu dušu ispunjala.

U alegoričnom epu „Atta Troll“, kao apoteozi pravog, a satiri protiv izopačenog pjesništva, obara se snažnim i klasičnim humorom na filozofski radikalizam i političku liriku. Čitlje zdravih misli i jedra poezija u tom djelu sjajna su narodija, uperena protiv mnogih pjesnika onoga doba, u koji ne bijaše pravoga umjetničkoga poleta. Spomena vrijedan je i „Romanzero“, niz najljepših balada i tužaljki. Hamerova osobujna i nenatkriljiva lirika pribavila mu je besbrojnu slavu. Pjesme mu prožima snaga, svježina, živahnost i radost, pa mu to priznaju i najodlučniji protivnici njegovi. S pravom mu pako spočitavaju neobzirivost u izboru ruha i grube pjesničke, kojom se rukovodi u slobodi pjesničkoga stvaranja. Prianjanje uz materijalističko naziranje na svijet, kao i jelba frivolnost njegova, plod su odgoja mu u mladosti, te dojmova iz velegradskoga života. Uza sve to sačuvao je do kraja sve do groba, — do one strunjače, na kojoj je u neslučajnoj bolesti proveo zadnje godine života — iskreni svoj odnos na sve, što je lijepo i plemenito.

NIKOLAUS LENAU

Čestotomko mu je bilo ime: Niembach von Strehlenau, a rodio se je 12. kolovoza 1802. u Csatádu u Ugarskoj. Učio je filozofiju, prava i medicinu u Beču, ali se nije trajno posvetio nijednom od ovih zvanja. God. 1831. pođe u Stuttgart, da jedare svoje pjesme. Primljen ondje radošno u krug pjesnika, poznat pod imenom: „Schwäbische Schule“, putuje uskoro u Ameriku, gdje se namjeravao stalno nastaniti. Razočaravši se američkim prilikama, vraći se doskora u Evropu. Od g. 1833. do g. 1843. živio je naizmjenice u Beču i u provinciji Schwaben. Žarka mu se i strastvena čud ispoljuje u posljednjim osjećajima, a naročito prevladava elegična nastojanja u svim njegovim djelima, u lirskim i lirsko-epičnim pjesmama jednako, kao i u dramama: Faust, Savonarola i Albigens. — Nemili udarci sudbine, pa razočaranja i osuđenosti život, kao posljedica vječnih putovanja, pa i nulačanje nagona ličnih i svrhe životne, upropastiše mu

napokon zdravlje. Kratko vrijeme poslije zaruka pojaviše se kod njega znakovi neizlječiva ludila, te je i umro g. 1850. u ludnici u Ober-Döblingu kraj Beča.

GEORG HERVEGH

Rodio se 31. svibnja 1817. u Stuttgartu. Nedovršivši bogosloviju u protestantskom sjemeništu u Tübingenu, posveti se književnosti. Kao suradnik časopisa „Europa“ u Stuttgartu, pohiće se ondje s nekim časnikom, te ostavivši radi toga Njemačku, nastani se u Zürichu, gdje je izdao svoje: „Gedichte eines Lebendigen“, kao pjesme političke, sjajna oblika, a prožete zanosom žarka rodoljublja. Čežnja naroda njemačkoga za slobodom pribavi mu ubrzo slavu širom domovine, pa ga i sâm pruski kralj primi u audijencu. Zamjerivši se ovomu doskora u pismu, u kojem se ogriješio o konvencionalnost, bude radi toga izagnan iz Pruske. Dugo je uzaludno naslojao, da dobije državljanstvo u Švicarskoj. Napokon postigne to u kantonu Basel-Land. Proputovavši Italiju i južnu Francusku, nastani se stalno u Parizu, gdje se je družio sa Heineom, Berangerom i George Sandom (Mme. de Staël), kao i sa bjeguncima poljskima i ruskima. G. 1848. provali sa četom njemačkih i francuskih radnika u Baden, pridruživši se uslašama, ali ih kod Schopfheima porazi vojska württembergška, dok se on sâm spasi bijegom u Švicarsku. Nakon povratka svoga u Pariz preseli se, živući neko vrijeme u Ženevi i Nicu, u Zürich. Nakon ponovnog putovanja južnom Francuskom, te boravka u Parizu i u Njemačkoj, oženi se napokon sa kćeri imućnog berlinskog trgovca. Nastanivši se u Parizu, izda ondje drugu svesku svojih: „G. e. L.“, ali im je uspjeh daleko zaostao za prvom sveskom. Ogorčenoga radi razvoja prilika u Njemačkoj, s kojima se nije mogao pomiriti, zatekne ga smrt u Lichtenthalu kraj Baden-Badena 7. travnja 1875. — Iz kasnijeg doba znamenita mu je tužaljka radi poraza i zarobljenja Garibaldijevog kod Aspromonta. Posmrtno su mu pjesme u Njemačkoj bile zaplijenjene. H.-ove su pjesme pune snažna zanosa, jasne

o gradanju i jedinstvene u cjelovitosti svojoj. Slaveći po prvom dijelu svojih „G. e. L.“ još pjesnikom naroda kao cjeline, ne lijeđe po drugom dijelu: „Neue Gedichte“ (Zurich 1877.) da bude drugo, do li pjesnikom republikanske stranke, kojoj se pridružio. U njima prevladava epigramatski oblik i pesimi-
stičko raspoloženje prema savremenim društvenim pojavi-
ma. — Uz Lamarlinova djela preveo je i Sekspirove drame: „Kornolan“, „Kralj Lear“ i „Troilus i Kresida“.

ROBERT HAMERLING ☆

Rođen se 24. ožujka 1830. u Kirchberg am Walde kao sin srednjoškolski roditelja, koji se poslije preseliše u Beč. Nakon gimnastičkih nauka stupa g. 1848. u legiju akademske omla-
dine. Sviđajući g. 1851. na bečkom sveučilištu filozofiju, zani-
majući se podjednako i za prirodne znanosti, službovao je kao profesor klasične filologije u Beču, Trstu i Gracu. G. 1866. zbog bolešljivosti umirovljen, posveti se posvema književnom
radu. Živio je u Gracu, gdje je 13. srpnja 1889. i umro. Istakao
se kao lirik sa djelima: „Ein Sangesgruss vom Strande der
Adria“, „Venus im Exil“, „Ein Schwanlied der Romantik“,
i „Minnen i Sinnen“. Pjesme su mu savršena oblika, a obi-
te su čuvstvenim mislima, zaodjevenima u krasno retoričko
oklopo, odajući uz rodoljubni zanos opsežnu obrazovanost.
Izjavivši se sa epom „Ahasver in Rom“, kao kulturnom
putniku prelazaca iz staroga vijeka u doba kršćanstva. Umjet-
nički savršen mu je i ep „Der König von Sion“. Oba dva
prevedena su i na strane jezike. Znatnija su mu
djela i satirični epi: „Homunculus“ i „Amor und Psyche.“
Nakon podjuga uspjeha sa tragedijom „Danton i Robespierre“,
kao ni sa koljivim igrama „Teuf“ i „Lord Lucifer“. Osobito
je priznatio stekao s ljubavnim romanom „Aspasia“, sa
prijetom na umjetničkog života u staroj Heladi, a dobra mu
je i novela „Die Waldsangerin“. Sjajno je preveo Leopard-
ovih pjesme, a spomena su vrijedni i „Verse und Prosa aus
dem Norden Italiens“. Izdao je nadalje čuvenu antologiju
svjetske njemačke lirike pod naslovom: „Das Blumenjahr in

Bild und Lied“, a dobro je primljena i druga sveska lirskih mu pjesama: „Blatter im Winde“. Posljednja su mu djela: „Proza, sabrane crtice, misli i studije“, pa zatim autobiografija: „Stationen meiner Lebenspilgerfahrt“ i filozofsko djelo: „Atomistik des Willens“, u kojemu se obara na filozofski nazor monizma i pesimističko ocjenjivanje svijeta i života.

MARTIN GREIF

Zvao se građanskim imenom Friedrich Herman Frey, a rodio se g. 1839. u Speyeru. Nauke svršio u Münchenu, te stupivši u vojsku, postigne g. 1859. časnički čin. Ali već g. 1867. istupi iz vojske i posveti se posvema književnom radu. Nastanio se stalno u Münchenu. Proputovao je Englesku, Holandiju, Španiju, Dansku i Italiju. Svoje je pjesme izdao istom g. 1889. Napisao je i dramu: „Hans Sachs“, tragedije: „Corfiz Uhlfehldt“, „Nero“, „Marino Fallieri“, „Die Pfalz am Rhein“ i „Konradin, der letzte Hohenstanfen“, kao i glume: „Prinz Eugen“, „Heinrich der Löwe“, „Ludwig der Bayer“, „Francesca da Rimini“ i „Agnes Bernaner, der Engel von Augsburg“. — Greif spada među najbolje njemačke lirike novijega doba. Pjesme mu se odlikuju dubokim, a uz to nježnim osjećajima, te snažnim i krasnim jezikom. Rijetkom je jasnoćom umio da prikaže najkrasnije slike iz prirode, kao i plemenitost svojih misli. Dušu mu je ispunjala neka sanjarska sjeta, ali se je u „Deutsche Gedenkblätter“ uzvinuo i do žarka rodoljubna zanosa. — Kao dramatik nije osobito uspio. — Umro je u Kufsteinu g. 1911. —

STEPHAN MILOW

Pod tim se imenom krije naš zemljak Stephan von Milenkovich, koji se rodio g. 1836. u Oršavi, gdje mu je otac bio zapovjednikom graničarske posade. Osnovnu je školu svršio u Brodu na Savi, a kadetsku u Olomucu. Imenovan odmah poručnikom, službovao je u Beču sve do g. 1870. Kao kapetana u vojno-geografskom zavodu umiroviše ga iste godine

radili teške živčane bolesti. Živio je zatim do g. 1880. sa obitelji u Ehrenhausenu u Štajerskoj, a do g. 1890. u Gorici. Nastanivši se te godine trajno u Modlingu kraj Beča, umro je u travnju 1914. — Vezalo ga kroz sav život prijateljstvo sa pjesnikom Ferd. Saarom i sa čuvenim kritičarom Ferd. Kürnbergerom. Lirska su mu djela: „Gedichte aus dem Süden“ i „Fallende Blätter“, koja očaravaju svojom milozvučnošću, pa vjernim slikama nježne nu i bezazlene duševnosti. „Pjesma o čovječanstvu“ prikazuje u umjetničkom ruhu povijest razvoja ljudskoga, u djelu pak o „Visine i dubine“ govore u zamašna društvena pitanja. Napokon su „Njemačke pjesme“ pune dubokih i zrelih misli, ali koje je ispjevala slavenska duša. Glavna je značajka njegove lirike skladna ujedinjenost plemenite životne naslade sa duševnim prijetnjama, koji shvaća nedaće labavog društvenog poretka. — Milova smatraju iza Lenaua najznatnijim njemačkim lirikom u Austriji. Kao dramatik se okušao sa tragedijom „König Brian“, a glumom „Getilgte Schuld“, s psihološkom dramom „Jahre der Liebe“, i s dvjema šaljivim aktovkama. Kao pripovjedač uspio je osobito s novelama: „Frauenliebe“, „Verlorenes Glück“, „Wie Herzen lieben“, „Drei Novellen“ (Milova knjižnica 1914.) i „Arnold Frank u. a. Novellen“ (Milova knjižnica), napokon sa romanom „Lebensmächte“. Tragični naplet u svim ovim pripovjesticama osniva se na naravima, koji je kao prvi upućivao Theodor Storm, a red je ovdje stajati: „Pojedinci tepe radi krivnje društvene cjeline, daju zbog ljudi nopće, pa dobe i okoline, u kojoj žive, a i radi neodoljivih poroka, koje prouzročuju sve one strahote, kojima oni zapravo nijesu krivi, a pričinjaju se nesavladivima. Iako u borbi protiv ovih sila podlegnu, pravi je tragički junak.“

FRANCESCO PETRARCA.

Najslavniji lirski pjesnik talijanski, a slovi i kao jedan od najčudnijih učenjaka svoga doba. Rodio se 20. srpnja 1304. u Arezzu. Dok je prvu mladost proveo u domovini, živio je

kasnije niz godina u Avignonu, gdje mu je otac bio činovnikom na papinskom dvoru. U Montpellieru i u Bologni učio je prava, ali se bavio pretežno klasičnim naukama. Poslije smrti roditelja vratio se u Avignon, posvetivši se svećeničkom zvanju. Ondje je g. 1327. i upoznao svoju Lauru. Strogim naukama, zabavama i putovanjima nastojao je da svlada svoju strast, ali mu to nije uspjelo. U Vaucluse-u, gdje je proboravio nekoliko godina, spjevao je Lauri najljepše svoje pjesme. God. 1341. ovjenčao ga javno u Rimu krunom pjesnika. Uz latinska djela znamenite su i njegove „Rime“, kao uzor - zbirka ljubavnih pjesama. Starost je svoju proveo kod kćeri si u Arquu kraj Padove, gdje je 18. srpnja 1374. i umro. Pjesme su Petrarquine pod utjecajem provansalske poezije, čiji je čar još usavršio svojom snažnom umjetnošću, zato ga i smatraju punim pravom svjetskim predstavnikom sredovječnih barda. Ali dubina čuvstava i žar ljubavne strasti nedosižu umjetničke savršenosti oblika njegovih pjesama. Pjesničku pojavu njegovu prikazuje kritičar slijedećim riječima: „U njega je ženska čud, vječito zlovoljna, koju nije zadovoljavala sadašnjost, već koja je vazda čeznula za prošlim vremenima nenaknadive sreće. Takovomu duševnomu stanju davao je maha nekom požudnošću i u svojim pjesmama, te se one uza sav čar osjećaja ipak samo dojmaju kao neko igranje mislima“. Zasluga je njegova, što se je sonet udomio u pjesništvu. U „Trionfi“, nedovršenom djelu iz kasnije dobi, prikazuje pod uplivom Danteovim u alegorijskim vizijama borbe ljubavi, nevinosti, smrti, slave, vremena i božanstva, kako se redom nadvladavaju, želeći time da označi razvoj sudbine ljudske, ali i ispraznost života.

GIACOMO LEOPARDI.

Rodio se g. 1798. u Recanati, a potječe iz stare grofovske porodice. Nakažen od prirode grbom, a bolešljiv već od rane mladosti, lako je razumljivo njegovo pesimističko nazoranje svijeta, koje se iskazuje i u njegovim djelima, i to u nedostizivo savršenom umjetničkom obliku. Neobično

opsežnu obrazovanost svoju zahvaljuje bogatoj knjižnici očevoj. Neutrudivim je marom proučio djela grčkih i rimskih klasika. Veći je dio svoga života proveo u svom rodnom mjestu, a neko je vrijeme boravio u Rimu, Firenci i Bologni. Shrvan bolešću, ostao je posljednjih pet godina mukotrpnog svog života u kući plemenitog si prijatelja Antonija Ranieri u Napulju, gdje je g. 1837. ispustio ojadenu svoju dušu. — Osim zbirke „Poesie“, izdao je još prije toga svoje „Versi“, a poslije i „Pensieri“, kratke oduške u prozi, dok je dialoge i kratke pripovjesti sabrao pod naslovom: „Operette morali“. Od njega je i najbolje izdanje Petrarkinih djela. — Očaj i pregaranje životnih naslada provlače se svim njegovim djelima. Usprkos njegovu nazoru o ništavilu svijeta, neosporiva je etička jezgra liih djela, koja jezgra odaje muževnu dušu. Leopardi slovi kao najbolji talijanski lirik 19. vijeka. Uzvišenost njegovih nazora o zamašaju književnosti po razvoj naroda proizlazi iz napomene u „Poesie“. Dolično mjesto glasi: „Igra stihovima, kao i ispraznosti, služe samo tiranima našima, koji lime ponizuju književnost do proste igračke ili dokolice. dočim samo od prave književnosti možemo očekivati preporod domovine“.

ANDRÉ CHÉNIER.

Marie André de Chénier ugledao je svjetlo svijeta g. 1762. u Carigradu, gdje mu je otac bio generalnim konzulom francuskim Brigu oko uzgoja njegova vodila je mati, neobično lijepa i duhovita Grkinja. Za vrijeme boravka u Maroku, gdje joj je muž bio poslanikom, posvetila se ona u Parizu posvema obrazovanju svoje djece. Sa 20 godina svrši André Collège de Navarre i postane časnikom, ali se posveti skoro zatim književnom radu. Podajući se svomu pozivu rijetkim žarom i marom, oboli od prenaporna rada, oporavivši se istom nakon duljega boravka u Švicarskoj. Uvjerivši se u službi kod francuskoga poslanstva u Londonu, da nije stvoren za diplomatsko zvanje, vrati se poslije 3 godine u Pariz, gdje dospije u vrlog revolucije. Premda gorljivi pri-

stasa načela njezinih, ipak mu je nježna ćud osuđivala nedjela, kojima je urodio državni i društveni prevrat. Dok je mladi mu brat Joseph pristajao uz Jakobince, nastojao je on perom obuzdavati političke strasti naroda. Radi toga se braća i zavadiše, a pogotovo, kada se bilo dokazalo, da je upravo Joseph glavni krivac smrti kraljeve. Ipak ga je brat Joseph zakriljivao i skrivao, kada su ga proganjali radi njegove „Poruke Francuzima“, u kojoj pravednim gnjevom kara razbješneli narod. Prigodom pokušaja, da očuva od zatvora ženu svoga znanca, osumnjičenu radi pristajanja uz kralja, zatvoriše ga, te ga i osudiše na smrt. Iz ove ga nevolje ne izbavi više ni brat, koji je izgubio svaki upliv na Jakobince, jer je međutim i sam promijenio svoje nazore. Dne 25. svibnja 1794. odrubi mu krvnik glavu, — dva dana prije pada Robespierrove vlade. Prije smrti ispjevao je najljepše svoje elegije pod naslovom: „La Jeune captive“ (Mlada zarobljenica), prikazujući duševno stanje svoje za vrijeme zatočenja u „Conciergerie“. Chateaubriand mu je istom nakon četvrt vijeka pribavio zasluženu slavu, ističući njegov sjajni pjesnički dar, kao i plemenitost duha njegova. Zaista spada Chenier među najslavnije francuske lirike. Oblikom se držao starine, ali će sadržajem ostali vijekovima moderan. Odlike su mu: nježnost osjećaja, bujnost mašte, a navlastito jednost i izvornost misli, u kojima mu nema premca među francuskim pjesnicima.

ADVOKAT
Dr. MILVAN PRTEROVIĆ
OSJEK

AP 0127

Dr. MILON PATEROVIC
OSNEK

